

آغاز درگیری

میلیشیا و دیگر هواداران سازمان به صورت منسجم و منظم قبل از شروع مراسم وارد دانشگاه شدند، جلوی تریبون را اشغال کرده و قسمت‌های در نظر گرفته شده زمین چمن را پوشاندند. (۱۳) پس از شروع سخنرانی بنی‌صدر و از آغاز برنامه ریزی شده درگیری‌ها، گروه ضربت سازمان که از افراد قوی متشکل بود، با تمام توان و نیرو در درگیری و هدایت آن شرکت کردند. همانگونه که در کتاب غائله چهاردهم اسفند ۱۳۵۹ آمده است: «گروه عظیمی از حزب‌الله از صبح روز چهاردهم اسفند در دانشگاه فعالانه حضور داشتند حتی تا پاسی از شب نیز در صحن و اطراف دانشگاه به فعالیت مشغول بودند. مأموران کمیته‌های اطراف بویژه پس از آغاز درگیری‌ها، آن روز علیه بنی‌صدر فعالانه در تکاپو بودند. تعدادی از پاسداران نیز که در آن روز در دانشگاه کلاس داشتند به این جمع پیوستند. هم‌اینان بودند که در سطح دانشگاه در میان آن همه جمعیت مراسم نماز جماعت به پا داشتند. آنان شعاری دادند: مرگ بر لیبرال، بنی‌صدر ننگت باد، ابوالحسن پینوشه، ایران شیلی نمی‌شه.» (۱۴)

با درگیری وسیع نیروهای گارد ریاست جمهوری علیه مردم و ضرب و شتم بسیاری از آنان توسط نیروهای سازماندهی شده میلیشیا و گارد بنی‌صدر با فرماندهی مستقیم شخص رئیس جمهور، اغتشاش ۱۴ اسفند جالش سیاسی، اجتماعی وسیع و گسترده‌ای حول مشروعیت و صلاحیت سیاسی و فکری رئیس‌جمهور پدید آورد.

شعارهای اختلاف‌زا و حمله به شهید بهشتی

بخش سازماندهی شده و متشکل جمعیتی که در ۱۴ اسفند در دانشگاه تهران اجتماع کردند، هواداران سازمان مجاهدین خلق بودند. روز قبل از مراسم به وسیله سر تیم‌ها از تمام افراد میلیشیا و هواداران سازمان خواسته شد که از صبح پنجشنبه برنامه خود را شروع کنند. تیم‌ها با فرماندهی مشخص و آمادگی کامل برای درگیری تقسیم شده بودند. از جمله شعارهایی که از طرف سازمان با تمرکز بر حملات شدید به حزب جمهوری اسلامی به‌عنوان نماد متشکل نیروهای پیرو خط امام، به میلیشیا و دیگر هواداران ابلاغ شده بود، چنین بودند: بنی‌صدر، بنی‌صدر، افشا کن، مرگ بر چماق‌دار، مرگ بر حزب چماق به‌دستان، حزب چماق به‌دستان، باید بره گورستان، نصر من‌الله و فتح قریب، مرگ بر این حزبک مردم فریب، تا حزب سقط نشود، این وطن وطن نشود، صدا و سیما ما از انحصار حزبی آزاد باید گردد، مرگ بر بهشتی، بهشتی، بهشتی، طالقانی را تو کشتی، تا بهشتی کفن نشود، این وطن وطن نشود ...

بنی‌صدر دیالمه؛ بحث آزاد پیش همه

دوران نمایندگی شهید دیالمه در مجلس، مصادف با فعالیت مناققانه ابوالحسن بنی‌صدر و دوستانش بود. دیالمه با استفاده از اختیارات نمایندگی خود، بسیار تلاش کرد تا خط سیر نفاق را برای مردم و مسئولان ارشد نظام روشن کند و در این راستا به صراحت و با جمع‌آوری مدارک لازم و پذیرش خطرات این راه، تلاش بسیاری برای جلب نظر نمایندگان جهت عدم کفایت سیاسی بنی‌صدر کرد. در عین حال بنی‌صدر و عواملش او را به‌عنوان یک توطئه‌گر علیه رئیس‌جمهور به مردم معرفی می‌کردند. دیالمه در ۵۹/۱۲/۱۰ فردای روز سخنرانی بنی‌صدر در دانشگاه تهران و برپایی غائله ۱۴ اسفند، در جمع هزاران نفر از مردم در مهدیه تهران به نقد عملکرد بنی‌صدر پرداخت. بعد از این سخنرانی بود که جو عمومی جامعه با شعار «بنی‌صدر دیالمه؛ بحث آزاد پیش همه» درخواست مناظره این دو نفر را داشتند که از طرف بنی‌صدر

پذیرفته نشد (روزنامه رسالت، پیشین). مسعود رجوی، عضو ارشد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) که مدتی نیز داماد ابوالحسن بنی‌صدر بود، در برپایی آشوب‌های خیابانی اول انقلاب نقشی اصلی داشت. او با انتشار کتاب «تبیین جهان» به ترویج آراء شبه مارکسیستی خود و سازمان پرداخت و دیالمه نیز با سلسله سخنرانی‌های «تبیین تبیین جهان» در آمفی‌تئاتر رازی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، به مصاف او رفت که پیرو همین سخنرانی‌ها، منافقین او را تهدید به ترور کردند و دیالمه نیز در یکی از سخنرانی‌هایش از عدم ترس از ترور خود سخن گفت. بسیاری از سخنان دیالمه در آشکار کردن چهره فتنه و نفاق افرادی که هیچ‌کس فکر منافق بودن آنها را نمی‌کرد، بیش از بیست سال بعد از شهادتش به وقوع پیوست و بر همگان سخنان صریح آن روز دیالمه آشکار گردید که این نشان از درایت سیاسی، آینده‌نگری و بصیرت آن شهید داشت.

تبدیل شدن به رئیس‌جمهور اقلیت

عدم حمایت اکثریت مردم از فراخوان‌های بعدی بنی‌صدر و گروه‌های سیاسی مؤتلف وی، غائله ۱۴ اسفند را به نقطه عطف سرنوشت سیاسی بنی‌صدر تبدیل کرد و پس از آن رئیس‌جمهور کاملاً به رئیس‌جمهور یک جبهه محدود گروه‌های سیاسی برای مقابله با نیروهای پیرو خط امام مبدل گردید. دکتر حبیب‌الله پیمان در نشریه امت در مقاله‌ای تحت عنوان «سراب پایگاه توده‌ای جبهه متحد لیبرالی، خط امپریالیسم و مشکل توده‌ها»، ارزیابی و تحلیل خود را از ماجرای ۱۴ اسفند اینگونه ارائه داده است: «هدف مشترک همه عناصر و گروه‌های تشکیل‌دهنده این جبهه (جبهه متحد لیبرالی) که در روز پنجشنبه (۱۴ اسفند) متفقاً در دانشگاه حضور یافتند، ساقط کردن دولت (رجایی) و بیرون کردن حزب جمهوری (اسلامی) از صحنه حیات سیاسی جامعه و روی کار آمدن یک حاکمیت لیبرالی به رهبری رئیس‌جمهور (بنی‌صدر) است. تا این مرحله همه اتفاق نظر دارند، اگر چه پس از آن هر گروه و شخصیت راه و هدف خاص خود را دنبال خواهد کرد. سازمان مجاهدین خلق بعد از یک تردید کوتاه مدت، در ادامه حمایت از بنی‌صدر، مجدداً در ائتلاف کامل با وی و دیگر اعضای جبهه متحد لیبرال‌ها قرار گرفت و همان‌طور که قبلاً بارها تحلیل کردیم، در حقیقت جایگزینی بنی‌صدر و لیبرال‌ها را در مرحله اول پذیرفته و جایگزینی خود را به مرحله دوم موکول کرده‌اند. نهضت آزادی که چندان بی‌میل نیست، مستقلاً نقش رهبری جبهه را مانند پیش به دست گیرد، با وجودی که سعی می‌کند گاه به‌طور مستقل ابراز وجود نماید و با بنی‌صدر مرزبندی کند (سخنرانی بازارگان در مجلس و میتینگ امجدیه)، ولی مطمئن است که بدون قبول رهبری بنی‌صدر در این مرحله راه نجاتی ندارد. به همین جهت مانند سازمان مجاهدین خلق به‌طور کامل در میتینگ ۱۴ اسفند دانشگاه شرکت جست. تکلیف بقیه گروه‌ها نظیر جبهه ملی روشن است، اینها و کوچک‌ترها در حقیقت پیچ‌های شده‌اند که چیز با تکیه بر تنه درخت دفتر هماهنگی، قدرت خودنمایی و حیات ندارند... این که این جبهه همان جبهه متحد انقلابی ادعایی سازمان مجاهدین خلق در برابر ارتجاع می‌باشند، آنان باورشان شده بود که پایگاه عظیم توده‌ای دارند و به این سرباد دل‌خوش بوده و نقشه‌ها طرح می‌کردند. ما مطمئن بودیم که در اولین فرصت که مرزبندی قاطع‌تری به عمل آید، اکثریت توده‌ها در صف انقلاب قرار گرفته، لیبرال‌ها و متحدین آنها را به کلی تنها می‌گذارند و تنها همان اقلیت سرمایه‌دار متوسط برایشان باقی می‌ماند. اجتماع روز پنجشنبه ۱۴ اسفند، این پیش‌بینی را ثابت کرد و دیدیم که زمین چمن دانشگاه را عمدتاً همین اقلیت به اضافه هواداران سازمان مجاهدین خلق پر کردند و از آن توده‌های میلیونی و چند صد هزار نفری خبری نبود.» (۱۵)

واکنش مجلس به حادثه ۱۴ اسفند

حوادثی که در ۱۴ اسفند در دانشگاه تهران روی داد، علاوه بر اعتراضات گسترده‌ای که در جامعه به وجود آورد، خشم اکثریت نمایندگان مجلس را هم برانگیخت و تا طرح استیضاح رئیس‌جمهور پیش رفت. هاشمی‌رفسنجانی، رئیس‌جمهور در اولین جلسه مجلس، پس از این حادثه در تاریخ ۱۳۵۹/۱۲/۱۷ در حالی که جو مجلس کاملاً بر ضد بنی‌صدر بود و نمایندگان تقاضای رسیدگی به مسئله را داشتند، برای روشن شدن افکار عمومی در تحلیلی از واقعه گفت: «برنامه سخنرانی که خیلی طبیعی باید در احمدآباد انجام بی‌شود، به اسم حفظ کشاورزی اطراف دهکده، تبدیل به برنامه‌ای می‌شود که به جای از بین رفتن شاخه‌های گندم، انسان‌های شریف از پا در می‌آیند. مسئله روشن است. ما از دادگاه، از شورای عالی قضایی، از مسئولان انتظامی می‌خواهیم که قضیه را بجد پیگیری کنند و با صراحت و قاطعیت از یک طرف نشان دهند که چه کسانی و چه گروهی قصد اهانت به رئیس‌جمهور را دارند

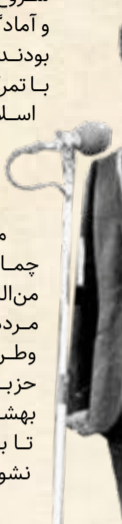
و می‌خواهند سخنرانی رئیس‌جمهور را به هم بزنند که این قابل اغماض نیست. باید اینها مشخص شوند و قاطع و صریح به مردم معرفی بشوند و از طرف دیگر باید روشن بشود کسانی که آنجا می‌خواستند امنیت را به اصطلاح حفظ کنند، چه کسانی بوده‌اند؟ آیا اینها میلیشیا، پیکار، فدایی، جبهه ملی، واژه‌های ارتش، تصفیه شده‌های گارد و دژبان بوده‌اند، آیا اینها پلیس بوده‌اند؟ اگر گارد ریاست جمهوری است، امروز موقعی است که این مطلب روشن بشود که اصلاً این گارد چه صیغه‌ای است؟ یا چه مبنای قانونی شروع شده است؟ از کجا بودجه آن می‌آید؟ از برادرمان جناب آقای بنی‌صدر هم انتظار داریم در نقش رئیس‌جمهور، وقتی می‌بینند مراسمی که ایشان اعلام می‌کنند مورد حمایت کسانی است که داعیه تجزیه‌طلبی این کشور را دارند، برگزار نکنند و اعلان همکاری کسانی را که دست‌شان در کودتا کشف شده و علیه انقلاب مبارزه مسلحانه می‌کنند، نپذیرند.

پی‌نوشت:

- ۱- روزنامه کیهان، ۵۹/۶/۱۸، ص ۲۰ و ۲۱
- ۲- همان، ۵۹/۸/۲۹، ص ۱۱
- ۳- همان، ۵۹/۹/۱۹، ص ۱۱ و ۱۲
- ۴- همان، ۶۰/۱/۳۰، ص ۱ و ۲
- ۵- همان منبع، همان صفحه
- ۶- همان، ۵۹/۱۱/۲۵، ص ۱۶
- ۷- همان، ۵۹/۱۰/۶ تا ۵۹/۱۰/۱۳ سلسله مقالات کاندیدی امپریالیسم امریکا کدام یک از جریان‌های سیاسی است؟ در شش قسمت
- ۸- همان، ۵۹/۱۱/۳۰، ص ۱۴
- ۹- همان، ۵۹/۱۲/۳، ص ۲
- ۱۰- همان، ۵۹/۱۲/۳، ص ۱۲
- ۱۱- همان، ۵۹/۱۲/۳، ص ۲
- ۱۲- همان، ۵۹/۱۲/۹، ص ۱۵
- ۱۳- غائله چهاردهم اسفند...، ص ۴۵۹ - ۴۶۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۵۹/۱۲/۱۶، ص ۳
- ۱۴- همان، ص ۴۸۸ - ۴۸۹ با تلخیص
- ۱۵- هفته‌نامه امت، ش ۱۰۰، ۵۰/۱۲/۲۵، سرمقاله

منابع:

- مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی
- مرکز اسناد انقلاب اسلامی - فرهنگ‌نامه شهدای علم و دانش به کوشش دکتر رشید جعفری‌پور کلوری

مدارس تشدید کردند، برخی از مدارس به آشوب کشیده شد و چند مدرسه تعطیل گردید. از جمله دبیرستان دخترانه خوارزمی در تهران به تعطیلی کشیده شد (۱۰). تظاهرات و درگیری‌ها در خیابان‌های برخی شهرهای بزرگ و کوچک ادامه پیدا کرد. هواداران سازمان غالباً در پوشش طرفداران بنی‌صدر یک‌پای اصلی این کشور در اطلاعیه‌ای اعلام کرد اسفند یک بمب ساعتی قوی در تبریز خنثی گردید (۱۱). در اجتماع هفتم اسفند در شد (۱۲).

امجدیه، در حین سخنرانی چهار تن از نمایندگان مجلس عضو نهضت آزادی (مهندس بازارگان، دکتر سحابی، دکتر یزدی و مهندس صباغیان) و در پس سخنرانی‌های تحریک‌آمیز نامبردگان که در حمایت از مواضع بنی‌صدر و مخالفت با روحانیت و نیروهای پیرو خط امام ابراز شد، اغتشاشاتی بروز کرد. پیش از این مراسم، وزارت کشور در اطلاعیه‌ای اعلام کرد که اخلاگران در اجتماع امجدیه دستگیر و مجازات خواهند شد (۱۲).